॥ ਅਧਿਆਇ-5 ॥

ਚਾਂਦ ਪਾਟਿਲ ਦੀ ਬਰਾਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਦਾ ਫੇਰ ਆਉਣਾ, ਸਵਾਗਤ ਅਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ" ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ, ਹੋਰ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ, ਪਹਿਰਾਵਾ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਖੜਾਵਾਂ ਦੀ ਕਥਾ, ਮੋਹਿਦੀਨ ਨਾਲ ਕੁਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਬਦਲਾਅ, ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਤੇਲ ਵਿਚ ਬਦਲਣਾ, ਨਕਲੀ ਗੁਰੂ ਜੌਹਰਅਲੀ।

ਜਿਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਦੇ ਸ਼ਿਰਡੀ ਵਿਚੋਂ ਅੰਤਰ-ਧਿਆਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਰਡੀ ਵਿਚ ਫੇਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਣਾ ਹੋਇਆ ? ਇਸਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਾਂਗਾ।

ਚਾਂਦ ਪਾਟਿਲ ਦੀ ਬਰਾਤ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਔਰੰਗਾਬਾਦ (ਨਿਜ਼ਾਮ ਸਟੇਟ) ਦੇ ਧੂਪਗਾਂਵ ਵਿਚ ਚਾਂਦ ਪਾਟਿਲ ਨਾਂਅ ਦਾ ਇਕ ਅਮੀਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਘੋੜੀ ਗੁਆਚ ਗਈ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਉਸ ਨੇ ਘੋੜੀ ਲੱਭਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਨਾ-ਉਮੀਦ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਲਟਕਾ ਕੇ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਕੋਈ 14 ਮੀਲ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਬ ਦੇ ਦਰਖ਼ਤ ਥੱਲੇ ਇਕ ਫ਼ਕੀਰ ਨੂੰ ਚਿਲਮ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਇਕ ਟੋਪੀ, ਤਨ 'ਤੇ ਕਫ਼ਨੀ ਅਤੇ ਕੋਲ ਇਕ ਸਟਕਾ (ਡੰਡਾ) ਪਿਆ ਸੀ। ਫ਼ਕੀਰ ਦੇ ਬੁਲਾਉਣ 'ਤੇ ਚਾਂਦ ਪਾਟਿਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ। ਜ਼ੀਨ ਦੇਖ ਕੇ ਫ਼ਕੀਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਇਹ ਜ਼ੀਨ ਕਿਸ ਲਈ ?" ਚਾਂਦ ਪਾਟਿਲ ਨੇ ਨਿਰਾਸਤਾ ਭਰੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਕੀ ਦੱਸਾਂ ?" ਮੇਰੀ ਇਕ ਘੋੜੀ ਸੀ, ਉਹ ਗੁਆਚ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਘੋੜੀ ਦੀ ਜ਼ੀਨ ਹੈ।

ਫ਼ਕੀਰ ਬੋਲਿਆ—"ਜ਼ਰਾ ਨਾਲੇ ਵੱਲ ਵੀ ਲੱਭੋ।" ਚਾਂਦ ਪਾਟਿਲ ਨਾਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੀ ਘੋੜੀ ਨੂੰ ਉਥੇ ਚਰਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਫ਼ਕੀਰ ਕੋਈ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਕੋਈ ਉੱਚਕੋਟੀ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਘੋੜੀ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਫ਼ਕੀਰ ਦੇ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਆਏ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਚਿਲਮ ਭਰ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ, ਇਕ ਤਾਂ ਚਿਲਮ ਸੁਲਗਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਅੱਗ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਸਾਫੀ ਗਿੱਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਣੀ। ਫ਼ਕੀਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚਿਮਟਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਵਾੜ ਕੇ ਉੱਪਰ ਖਿੱਚਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਬਲਦਾ ਹੋਇਆ ਅੰਗਿਆਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਅੰਗਿਆਰ ਚਿਲਮ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਫ਼ਕੀਰ ਨੇ ਸਟਕਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਫੀ ਗਿੱਲੀ ਕਰਕੇ ਚਿਲਮ ਨੂੰ ਲਪੇਟ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਫ਼ਕੀਰ ਨੇ ਚਿਲਮ ਪੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ

ਚਾਂਦ ਪਾਟਿਲ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਚਮਤਕਾਰ ਦੇਖ ਕੇ ਚਾਂਦ ਪਾਟਿਲ ਨੂੰ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨਗੀ ਹੋਈ। ਚਾਂਦ ਪਾਟਿਲ ਨੇ ਫ਼ਕੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚੱਲਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਚਾਂਦ ਪਾਟਿਲ ਨਾਲ ਫ਼ਕੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਥੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਰਿਹਾ। ਪਾਟਿਲ ਧੂਪਗਾਂਵ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਲੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਰਾਤ ਸ਼ਿਰਡੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਚਾਂਦ ਪਾਟਿਲ ਸ਼ਿਰਡੀ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਫ਼ਕੀਰ ਵੀ ਬਰਾਤ ਨਾਲ ਹੀ ਗਿਆ। ਵਿਆਹ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਰਾਤ ਖ਼ੈਰੀਅਤ ਨਾਲ ਧੂਪਗਾਂਵ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ ਪਰ ਉਹ ਫ਼ਕੀਰ ਉਥੇ ਹੀ ਰੁਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਉਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ।

ਫ਼ਕੀਰ ਨੂੰ 'ਸਾਈਂ' ਨਾਂਅ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਿਆ

ਜਦੋਂ ਬਰਾਤ ਸ਼ਿਰਡੀ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਖੰਡੋਬਾ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਹਾਲਸਾਪਤਿ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਇਕ ਦਰਖ਼ਤ ਹੇਠਾਂ ਠਹਿਰਾਈ ਗਈ। ਖੰਡੋਬਾ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਬੈਲ-ਗੱਡੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਬਰਾਤੀ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਨ ਲੱਗੇ। ਜਵਾਨ ਫ਼ਕੀਰ ਨੂੰ ਉਤਰਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਮਹਾਲਸਾਪਤਿ ਨੇ 'ਆਉ ਸਾਈਂ' ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ 'ਸਾਈਂ' ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਾਈਂ ਨਾਂਅ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਏ।

ਹੋਰ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਸ਼ਿਰਡੀ ਆਉਣ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਬਾਬਾ ਦੇ ਸ਼ਿਰਡੀ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਵੀਦਾਸ ਨਾਂਅ ਦੇ ਇਕ ਸੰਤ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਦੀ ਹਨੂੰਮਾਨ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕਦੀ ਚਾਵੜੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਜਾਨਕੀਦਾਸ ਨਾਂਅ ਦੇ ਇਕ ਸੰਤ ਸ਼ਿਰਡੀ ਆਏ। ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਜਨਕੀਦਾਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਬਹੁਤਾ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਜਾਨਕੀਦਾਸ ਵੀ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਬਾਬਾ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਣਤਾਂਬੇ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾਹੀਰ ਨਾਂਅ ਦੇ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਵੈਸ਼ ਸੰਤ ਵੀ ਬਾਬਾ ਕੋਲ ਅਕਸਰ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਬਗ਼ੀਚੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਢੋਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ "**ਸ਼ਿਰਡੀ ਬਹੁਤ ਭਾਗਾਂਵਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਕ ਅਮੁੱਲ ਹੀਰਾ ਹੈ**। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਹ ਕੋਈ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਧਰਤੀ ਬਹੁਤ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਪੁੰਨ-ਭੂਮੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਰਤਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।" ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਲਕੋਟ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚੇਲੇ ਸੰਤ ਆਨੰਦ ਨਾਥ (ਯੇਵਲਾਮਠ) ਜਿਹੜੇ ਕੁਝ ਸ਼ਿਰਡੀ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਰਡੀ ਪਧਾਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਕਿ "**ਭਾਵੇਂ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਇਹ ਸਧਾਰਣ ਆਦਮੀ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ**

ਸੱਚਮੁੱਚ ਅਸਧਾਰਣ ਆਦਮੀ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਹੋਵੇਗਾ।" ਏਦਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਯੇਵਲਾ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਹ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਰਡੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਧਾਰਣ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ।

ਬਾਬਾ ਦਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਾਲ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਟਵਾਏ ਅਤੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਕ ਪਹਿਲਵਾਨ ਵਾਂਗ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਰਾਹਾਤਾ ਜਾਂਦੇ (ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਿਰਡੀ ਤੋਂ 3 ਮੀਲ ਦੂਰ ਸੀ) ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਉਹ ਗੇਂਦਾ, ਜਾਈ ਅਤੇ ਜੂਹੀ ਦੇ ਪੌਦੇ ਮੁੱਲ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਭੂਮੀ ਦੇਖ ਕੇ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਆਪ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਵਾਮਨ ਤਾਤਿਆ ਨਾਂਅ ਦਾ ਇਕ ਭਗਤ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਦੋ ਘੜੇ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘੜਿਆਂ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਆਪ ਹੀ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਆਪ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਦੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘੜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿੰਮ ਦੇ ਦਰਖ਼ਤ ਥੱਲੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਉਹ ਘੜੇ ਉਥੇ ਰੱਖਦੇ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਘੜੇ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਤਪਾਏ ਅਤੇ ਕੱਚੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਤਾਤਿਆ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਫੇਰ ਦੋ ਨਵੇਂ ਘੜੇ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਉਥੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਫੁਲਵਾੜੀ ਬਣ ਗਈ। ਅੱਜਕਲ ਇਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਦੇ ਸਮਾਧੀ-ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਭਗਤ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਨਿੰਮ ਦੇ ਦਰਖ਼ਤ ਹੇਠਾਂ ਖੜਾਵਾਂ ਦੀ ਕਥਾ

ਸ੍ਰੀ ਅਕਲਕੋਟ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਇਕ ਭਗਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂਅ ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਅਲੀਬਾਗਕਰ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਲਕੋਟ (ਸ਼ੋਲਾਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ) ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਖੜਾਵਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾਇਆ। ਪਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਲਕੋਟ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਅੱਜਕਲ ਸ਼ਿਰਡੀ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਘਰ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਮੇਰੀ ਪੂਜਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਈ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਸ਼ਿਰਡੀ ਆ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ਿਰਡੀ ਵਿਚ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੜਾਵਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ। ਸ਼ਕ ਸੰਨ 1834 ਈ. ਵਿਚ ਸਾਉਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸ਼ੁਭ ਦਿਨ ਦੇਖ ਕੇ ਨਿੰਮ ਦੇ ਦਰਖ਼ਤ ਹੇਠਾਂ ਉਹ ਖੜਾਵਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਦਾਦਾ ਕੇਲਕਰ ਅਤੇ ਉਪਾਸਨੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਦਿਕਸ਼ਿਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੂਜਾ ਦੇ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਕੰਮ ਇਕ ਭਗਤ ਸਗੁਣ ਮੇਰੂ ਨਾਯਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ।

ਕਥਾ ਦਾ ਪੂਰਨ ਵਿਸਥਾਰ

ਠਾਣੇ ਦੇ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਮਾਮਲੇਦਾਰ ਬੀ.ਵੀ. ਦੇਵ, ਜਿਹੜੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਦੇ ਇਕ ਪਰਮ ਭਗਤ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਗੁਣ ਮੇਰੂ ਨਾਯਕ ਅਤੇ ਗੋਵਿੰਦ ਕਮਲਾਕਰ ਦਿਕਸ਼ਿਤ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਖੜਾਵਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਵਿਸਥਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਲੀਲ੍ਹਾ ਭਾਗ 11, ਨੰਬਰ 1, ਸਫ਼ਾ 25 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ—ਸ਼ਕ ਸੰਨ 1834 (ਸੰਨ 1912) ਵਿਚ ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਕ ਭਗਤ ਡਾ. ਰਾਮਰਾਵ ਕੋਠਾਰੇ ਬਾਬਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਸ਼ਿਰਡੀ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਪਾਉਡਰ ਅਤੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਅਲੀਬਾਗਕਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਕੰਪਾਉਡਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਦੀ ਸਗੁਣ ਮੇਰੂ ਨਾਯਕ ਅਤੇ ਜੀ.ਕੇ. ਦਿਕਸ਼ਿਤ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਦੋਸਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਦੇ ਸ਼ਿਰਡੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਉਣ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਨਿੰਮ ਦੇ ਦਰਖ਼ਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਾ ਖੜਾਵਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ? ਜਦੋਂ ਖੜਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗਾ, ਤਾਂ ਭਾਈ ਦੇ ਦੋਸਤ ਕੰਪਾਉਡਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਸਵਾਮੀ ਕੋਠਾਰੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਖੜਾਵਾਂ ਬਣਵਾ ਦੇਣਗੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਅਤੇ ਡਾ. ਕੋਠਾਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਡੀ ਆ ਕੇ ਖੜਾਵਾਂ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਉਪਾਸਨੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਵੀ ਖੰਡੋਬਾ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਉਪਾਸਨੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕਮਲ ਦਾ ਫੁੱਲ ਆਦਿ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸਲੋਕ ਵੀ ਰਚਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਨਿੰਮ ਦੇ ਦਰਖ਼ਤ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀ ਯੋਗ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

ਸਦਾ ਨਿੰਬਵ੍ਰਕਸ਼ਸਯ ਮੂਲਧਿਵਾਮਾਤ
ਸੁਧਾਸਰਾਵਿਣੰ ਤਿਕਤਮਪਯਪ੍ਰਿਯੰ ਤਮ।
ਤਰੂੰ ਕਲਪਵ੍ਰਕਸ਼ਾਧਿਕੰ ਸਾਧਯਨਤੰ
ਨਮਾਮੀਸ਼ਵਰੰ ਸਦਗੁਰੂੰ ਸਾਈਨਾਥਮ॥

ਭਾਵ—ਮੈਂ ਭਗਵਾਨ ਸਾਈਂ ਨਾਥ ਨੂੰ ਨਮਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਪਾ ਕੇ ਨਿੰਮ ਦਾ ਦਰਖ਼ਤ ਕੌੜਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰਾ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦਾ ਸੀ (ਇਸ ਦਰਖ਼ਤ ਦਾ ਰਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ) ਇਸ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਗੁਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ 'ਕਲਪਵ੍ਰਕਸ਼' ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮਹਾਨ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਪਾਸਨੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸਭ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੰਮ ਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਖੜਾਵਾਂ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਕੰਪਾਉਡਰ ਦੇ ਹੱਥ ਸ਼ਿਰਡੀ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਬਾਬਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਖੜਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦਿਨ

ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇਂ ਜੀ.ਕੇ. ਦਿਕਸ਼ਿਤ ਖੜਾਵਾਂ ਸਿਰ ’ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਖੰਡੋਬਾ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਤੋਂ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਜਲੂਸ ਨਾਲ ਦਵਾਰਕਾਮਾਈ ਵਿਚ ਲਿਆਏ। ਬਾਬਾ ਨੇ ਖੜਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਇਹ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਚਰਣ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੰਮ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰ ਦਿਉ।” ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਕ ਪਾਰਸੀ ਭਗਤ ਪਾਸਤਾ ਸ਼ੇਟ ਨੇ 25 ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਨੀਆਰਡਰ ਭੇਜਿਆ। ਬਾਬਾ ਨੇ ਇਹ ਰੁਪਏ ਖੜਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਕੁਲ ਖ਼ਰਚਾ 100 ਰੁਪਏ ਹੋਇਆ, ਬਾਕੀ 75 ਰੁਪਏ ਚੰਦੇ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੱਕ ਡਾ. ਕੋਠਾਰੇ ਦੀਵੇ ਲਈ 2 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਭੇਜਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੜਾਵਾਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਸੀਖਾਂ ਵੀ ਭੇਜੀਆਂ। ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸੀਖਾਂ ਢੋਣ ਅਤੇ ਛੱਤ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਖ਼ਰਚ (7 ਰੁਪਏ 8 ਆਨੇ) ਸਗੁਣ ਮੇਰੂ ਨਾਯਕ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਜਰਬਾੜੀ (ਨਾਨਾ ਪੁਜਾਰੀ) ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਗੁਣ ਮੇਰੂ ਨਾਯਕ ਨੈਵੇਦ ਅਰਪਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦੀਵਾ ਜਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਪਹਿਲੇ ਅਕਲਕੋਟ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸੀ। ਅਕਲਕੋਟ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਸ਼ਕ ਸੰਨ 1834 ਵਿਚ ਖੜਾਵਾਂ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਸ਼ੁੱਭ ਮੌਕੇ ’ਤੇ ਸ਼ਿਰਡੀ ਆਏ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਕੋਲੋਂ ਅਕਲਕੋਟ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਅਰੇ! ਅਕਲਕੋਟ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋ? ਉਥੋਂ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਇਥੇ (ਮੈਂ ਆਪ) ਹਨ।” ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਨੇ ਅਕਲਕੋਟ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਖੜਾਵਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਅਕਸਰ ਸ਼ਿਰਡੀ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਬੀ.ਵੀ. ਦੇਵ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਏਦਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਸੱਚਰਿੱਤਰ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਕਦੀ ਨਾ ਭੁਲਦੇ।

ਮੋਹਿਦੀਨ ਤਮਬੋਲੀ ਨਾਲ ਕੁਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਬਦਲਾਅ

ਸ਼ਿਰਡੀ ਵਿਚ ਇਕ ਪਹਿਲਵਾਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂਅ ਮੋਹਿਦੀਨ ਤਮਬੋਲੀ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਦਾ ਉਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ’ਤੇ ਮਤਭੇਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਫ਼ਲਸਰੂਪ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਕੁਸ਼ਤੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਹਾਰ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਅਤੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਬਦਲ ਲਿਆ। ਉਹ ਕਫ਼ਨੀ ਪਹਿਨਦੇ, ਲੰਗੋਟ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨਾਲ ਸਿਰ ਢੱਕਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਬੈਠਣ ਅਤੇ ਸੌਣ ਲਈ ਇਕ ਟਾਟ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਵਰਤਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਟੇ-ਪੁਰਾਣੇ ਚਿੱਥੜੇ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ “ਗ਼ਰੀਬੀ ਅੱਵਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ, ਅਮੀਰੀ ਸੇ ਲਾਖ ਸਵਾਈ, ਗ਼ਰੀਬੋਂ ਕਾ ਅੱਲ੍ਹਾ ਭਾਈ।” ਗੰਗਾਹੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਸ਼ਤੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੀਤ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੁਸ਼ਤੀ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਤਿਆਗ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਗ ਪਈ। ਠੀਕ ਉਸ ਵੇਲੇ ’ਤੇ ਦੇਵ ਵਾਣੀ ਹੋਈ—“**ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਡ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।**” ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਤਮ-ਅਨੁਭੂਤੀ ਦੇ ਵੱਲ ਝੁਕ ਗਿਆ। ਪੁਣਤਾਂਬੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਮੱਠ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ

ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਨਾ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਉਹ ਨਿੰਮ ਦੇ ਦਰਖ਼ਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਕਦੀ-ਕਦੀ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਾਲੇ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਕ ਕਿੱਕਰ ਦੇ ਦਰਖ਼ਤ ਦੀ ਛਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹਵਾ ਖਾਣ ਲਈ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਨੀਮਗਾਂਵ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਬਾਲਾਸਾਹਿਬ ਡੇਂਗਲੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਬਾਲਾਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂਅ ਨਾਨਾਸਾਹਿਬ ਸੀ, ਦੇ ਦੂਸਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ’ਤੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਾਲਾਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਾਨਾਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਸ਼ਿਰਡੀ ਭੇਜਿਆ। ਕੁਝ ਵਕਤ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਨਾਨਾਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਰਤਨ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਵਕਤ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਵੀ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲਣ ਲੱਗੀ। ਅਹਿਮਦ ਨਗਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਨਾਨਾਸਾਹਿਬ ਚਾਂਦੋਰਕਰ, ਕੇਸ਼ਵ ਚਿਦੰਬਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਭਗਤ ਸ਼ਿਰਡੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਬਾਬਾ ਦਿਨ ਭਰ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਟੁੱਟੀ-ਭੱਜੀ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਸੌਂਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਵਕਤ ਬਾਬਾ ਕੋਲ ਕੁਲ ਸਮਾਨ—ਚਿਲਮ, ਤੰਬਾਕੂ, ਇਕ ਟਮਰੇਲ, ਇਕ ਲੰਮੀ ਕਫ਼ਨੀ, ਸਿਰ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਲਪੇਟਣ ਲਈ ਕੱਪੜਾ ਅਤੇ ਇਕ ਸਟਕਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਦੇ ਸੀ। ਸਿਰ ’ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਸਿਰਾ ਖੱਬੇ ਕੰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਠ ’ਤੇ ਡਿੱਗਦਾ ਹੋਇਆ ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜੂੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ। ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੱਕ ਉਹ ਕੱਪੜੇ ਧੋਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਜੁੱਤੀ ਜਾਂ ਚੱਪਲ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਟਾਟ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਨ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਲੰਗੋਟੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸਰਦੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਧੂਣੀ ਸੇਕਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਧੂਣੀ ਵਿਚ ਲੱਕੜ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ, ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮੋਹ ਦੀ ਉਸ ਵਿਚ ਆਹੂਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ‘ਅੱਲ੍ਹਾ ਮਾਲਿਕ’ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਿਸ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਉਹ ਆਏ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਕਮਰਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਲੰਮੀ ਥਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਭਗਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸੀ। 1912 ਦੇ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਬਦਲਾਅ ਹੋਇਆ। ਪੁਰਾਣੀ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਫ਼ਰਸ਼ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤਕੀਆ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਉਹ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਗਰੂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚਦੇ ਅਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ।

ਪਾਣੀ ਦਾ ਤੇਲ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ

ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੀਤ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਭਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਤੇਲ ਮੰਗ

ਲਿਆਉਂਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਦੀਵਿਆਂ ਨਾਲ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਸਜਾ ਕੇ, ਰਾਤ ਭਰ ਦੀਵੇ ਜਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਠੀਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਬਾਣੀਏ ਤੰਗ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਕੋਈ ਵੀ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਤੇਲ ਦੀ ਭਿੱਖਿਆ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਰੋਜ਼ ਵਾਂਗ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਤੇਲ ਮੰਗਣ ਲਈ ਆਏ ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂਹ ਹੋਈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਹੇ ਬਿਨਾਂ ਬਾਬਾ ਮਸਜਿਦ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਸੁੱਕੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਦੀਵਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬਾਣੀਏ ਤਾਂ ਬੜੇ ਉਤਸੁਕ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਨੇ ਟਮਰੇਲ ਚੁੱਕਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਤੇਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਮਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਤੇਲ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਟੀਨਪਾਟ ਵਿਚ ਉਗਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇਲ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਦੀਵਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਦੀਵੇ ਜਗਾ ਦਿੱਤੇ। ਉਤਸੁਕ ਬਾਣੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦੀਵੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਗਦੇ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਕੋਲੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ। ਬਾਬਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ।

ਨਕਲੀ ਗੁਰੂ ਜੌਹਰ ਅਲੀ

ਮੋਹਿਦੀਨ ਨਾਲ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜੌਹਰ ਅਲੀ ਨਾਂਅ ਦੇ ਇਕ ਫ਼ਕੀਰ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਰਾਹਾਤਾ ਆਏ। ਉਹ ਵੀਰਭੱਦਰ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਫ਼ਕੀਰ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ। ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁੰਦਰ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਲੋਕ ਉਸ ਕੋਲ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਆਦਰ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ ਉਸਨੇ ਵੀਰਭੱਦਰ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਈਦਗਾਹ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਕੁਝ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਫ਼ਲਸਰੂਪ ਜੌਹਰ ਅਲੀ ਰਾਹਾਤਾ ਛੱਡ ਕੇ ਸ਼ਿਰਡੀ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਲ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੁੰਦਰ ਵਾਣੀ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਉਹ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਇਕ ਚੇਲਾ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਬਾਬਾ ਨੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਚੇਲਾ ਹੋਣਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਚੇਲਾ ਦੋਵੇਂ ਫੇਰ ਰਾਹਾਤਾ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਗੁਰੂ, ਚੇਲੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਸੀ, ਪਰ ਚੇਲਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਵਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਬਾਬਾ ਨੇ ਕਦੀ ਉਸ ਦਾ ਅਨਾਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਕਰਤੱਵ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਸ਼ਿਰਡੀ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਨਿਵਾਸ ਰਾਹਾਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੂਰ ਰਾਹਾਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਸ਼ਿਰਡੀ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਰਾਹਾਤਾ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਈਦਗਾਹ ਕੋਲ ਹੀ ਬਾਬਾ

ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦਾ ਮੰਤਵ ਦੱਸਿਆ। ਬਾਬਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਫ਼ਕੀਰ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਿਰਡੀ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋ ਹੀ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਫ਼ਕੀਰ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਾੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁੱਸੇ ਹੋਇਆ। ਕੁਝ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਗਏ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਫ਼ੈਸਲਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਫ਼ਕੀਰ ਅਤੇ ਚੇਲਾ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸ਼ਿਰਡੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸ਼ਿਰਡੀ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਦੇਵੀਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਮੀ ਦੇਖੀ। ਚਾਂਦ ਪਾਟਿਲ ਦੀ ਬਰਾਤ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਸ਼ਿਰਡੀ ਆਏ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ 12 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਵੀਦਾਸ ਲਗਭਗ 10 ਜਾਂ 11 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਡੀ ਆਏ ਸੀ ਅਤੇ ਹਨੂੰਮਾਨ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਦੇਵੀਦਾਸ ਸੁਡੋਲ, ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਉਹ ਤਿਆਗ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮੂਰਤ ਅਤੇ ਅਥਾਹ ਗਿਆਨੀ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੱਜਣ ਜਿਵੇਂ ਤਾਤਿਆ ਕੋਤੇ, ਕਾਂਸ਼ੀਨਾਥ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਵਾਂਗ ਸਮਝਦੇ ਸੀ। ਲੋਕ ਜੌਹਰ ਅਲੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਏ। ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਜੌਹਰ ਅਲੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਿਰਡੀ ਛੱਡ ਕੇ ਵੈਜ਼ਾਪੁਰ ਦੌੜ ਗਿਆ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਰਡੀ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਦੀ ਚਰਣ-ਵੰਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਕਿ 'ਉਹ ਗੁਰੂ ਸੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ', ਹੁਣ ਦੂਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਉਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਇਹ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਵਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਆਚਰਣ ਨਾਲ ਆਦਰਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਕੇ ਚੇਲੇ ਦੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਕੇ ਕਿਵੇਂ ਆਤਮਾਨੁਭਵ ਵੱਲ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉੱਪਰ ਵਰਨਣ ਕਥਾ ਮਹਾਲਸਾਪਤਿ ਦੇ ਕਥਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਰਾਮਨੌਮੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ, ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਆਦਿ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੋਏਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਈਂਨਾਥ ਨੂੰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉ : ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਾਉ।